

ԱԶԳԱՅԻՆ

Գաւառներէն վերջին օրերս Պատրիարքարան թափած գրութեանց մեծագոյն մասը՝ գանգատներ ու բողոքներ կ'աւարունակեն :

1.- Ազգէջիւրի ժողովուրդը հանրագործ մը կը գանգատի՝ տեղւոյն թաղական խորհրդոյ անդամ Գալստեան Աստուածատուրի դէմ, նորա արարքն մի առ մի նշանակելով, և յայտնելով թէ տեղական կառավարութիւնը ազգային գործոց չմիջամտելու հրաման հանած է նորա համար : Եւ կ'ընդգծեն, որ Պատրիարքարան ալ որոշէ՝ ազգային գործերէ հեռացունել զանի :

2.- Մշոյ Ս. Յովհաննու վանքին Միաբանութիւնը կը գանգատի վանահօր դէմ, և կ'ընդգծեն ուրիշ մը կարգել, ծանուցանելով թէ իւր պաշտօնին մէջ միշտ պարտաւանդ ու զանցառու կ'դառնուի :

3.- Տիգրանակերտի առաջնորդական փոխանորդ գեր. Տ. Փիլիպպոս վարդապետ և գաւառական ժողովը կը բողոքեն կարապետ անուն վարդապետի մը դէմ, որ երբեմն Մակարայեցւոց վանքին վանահայրութեան պաշտօնը կ'որոշել կ'ընայ եղեր, և որ վերջին օրերս Միաբանութիւնը նենգութեամբ տեղւոյն իտարէի ժողովոյն անդամ կարգուեր է, և ամեն չարիք ի վնաս ազգայնոց կ'որոշէ եղեր :

4.- Սղերդի կոնոնիկոս վանքին նախկին վանահայր Աբրահամ անուն վարդապետի մը դէմ ալ բողոք ու գանգատ կայ : Սա ալ Ֆէթա պէյ անուն անուանի քիւրտի մը հետ միացած՝ ժողովը գետն շատ վնաս կ'հասցունէ եղեր :

5.- Գէսապի (Անտիոքայ վիճակ) ժողովուրդն ալ կ'ընդգծեն տեղւոյն բողոքականաց դէմ, և ցաւ կ'այտնեն՝ միշտ բողոքականներէն անարդուներն և տեղական կառավարութեանէն պաշտպանութիւն չդնենելուն համար : Այս ժողովուրդը կ'աւելնու, թէ պիտի հարկադրին անգղիական եկեղեցւոյն հպատակիլ՝ եթէ տակաւին այսպէս չարունակուի :

6.- Տիգրանակերտի Մակարայեցւոց վանքին Յովհաննէս վարդապետին և Հայ ու Ասորի առաջնորդաց կողմանէ գանգատանաց գիր զրկուած է, ընդդէմ Սատուլլահ անուն պէյի և եղբոր նուրա, խնդրելով որ բարձրապատիւ մեծ նշարքոսին մատուցուի և ժամ յառաջ պէտք եղած տնօրինութիւնն ըլլայ :

7.- Պէլէնի ժողովուրդն ալ գրեթէ Պատրիարքարանի դէմ կ'ընդգծեն, ծանուցանելով թէ յաճախ խնդրած է որ Մաղլմեան հանրաժանօթ Առաքել վարդապետը Պէլէնի առաջնորդ անուանուի,

և թէ մինչև ցարդ այս խնդիրն կատարուած չէ : Այս անգամ ալ տեղւոյն թաղական խորհուրդն ու Մեզտարը գրեթէ միեւնոյն խնդրելը :

Պատրիարքարան հարկաւ այս ամեն գանգատներն ու բողոքները ուշադրութեան առնելով՝ պարտ ու պատշաճ կը տնօրինէ անյապաղ : Ամենէն ցաւալին է, որ գանգատներուն շատը վարդապետաց դէմ է, մինչդեռ նոցա միակ պաշտօնն է՝ ժողովուրդեան օգտին համար աշխատիլ և նոցա բարեկեցութեան ու անդորրութեան հսկել : Եւ ի՞նչ ընելու է այն վարդապետը, որ ժողովուրդեան հաւրատահարչին հետ միացած՝ ի վնաս ժողովուրդեան կ'որոշէ : Իսկ Առաքել վարդապետի համար եղած խնդրոյն գալով, չեմք գիտեր թէ Պատրիարքարանը ի՞նչ որոշում պիտի ընէ : այդ վարդապետը Պատրիարքարանի կողմանէ անցեալները իրուստիմ յապախարութիւն զրկուեցաւ, իսկ նա քիչ ժամանակէն յետոյ խոյս տուաւ և այժմ կ'գտնուի Պէլէն ու անոր ժողովուրդեան բերանով առաջնորդական պաշտօն կ'ազանջէ թախանձանօք : Սոյ կաթողիկոսն էր՝ այս վարդապետին համար չարաչար բողոքողը : և միեւնոյն կաթողիկոսն է որ լուրջութիւն կը պահէ երբ իւր վիճակին մէջ՝ Պէլէն կը տեսնէ զանի :

Մեք ալ այսպիսի զարմանալի դարձուածոց համար գանգատ ու բողոք կը ներմը, և կ'ամառնուի, որ երկինք արժանաւոր և ժիր ու անձնուէր հովիւներ յարուցանէ հայկական ցիրուցան հօտին համար . . :

Գաւառները տեղ տեղ ժողովուրդը առանց առաջնորդի մնացած է . առաջնորդ կուզէ, բայց չկրնար գտնել, և ժողովուրդեան այս անհովիւ վիճակէն օտար քարոզիչք օգուտ կ'հանեն՝ այլևայլ հրապուրիչ միջոցներու շնորհիւ որսեր և երբեմն առաւ օրսեր ընելով :

Յաճախ ցաւ յայտնած եմք՝ գաւառաբնակ ազգայնոց բազմաց այս կորստական վիճակին համար : Եւ ահա այս անգամ ալ Չմշկածափի ազգայինք ցաւոց առիթ կուտան մեզ : Տարի ու կէսէ հետէ առանց առաջնորդի մնացած է Չմշկածափի վիճակը, և ո՛չ ոք կայ որ ժողովը գետն կը թուրթեան համար հոգ տանի, և հոգեւորապէս մխիթարէ ու օտար դարձաներէ պահպանէ : Այս վիճակին ժողովուրդը անձկանօք առաջնորդ կը խնդրէ Պատրիարքարանէն, և դեռ ոչ ոք նշանակուած է : Ներուի մեզ ըսել, մայրաքաղաքի մէջ մինչդեռ բաւական թուով վարդապետներ կան, և բաւական կարող ու գործունեայ, ինչո՞ւ գաւառները անոք ու անխնամ մնան : Կըրբը

կ'յարգեմք, ինչպէս պարտ ու պատշաճ է . բայց կ'համարձակեմք ըսել, թէ կղերին այս ընթացքը պատիւ չբերէր իրեն, իրաւ է, որ ժողովուրդն ալ տեղ տեղ արժանաւոր կղերին յարգն երբեմն չը ճանչնար, բայց դարձեալ կղերին պարտքն է՝ համբերատար ոգւով տանիլ ժողովուրդական անգիտութեանց : Կըրբ պիտի հովուէ ժողովուրդը, և ո՛չ թէ ժողովուրդն զկղերը :

ՀԱՅԳԵՒ ՅՈՅՆՔ

Անցեալ կիրակի եկեղիս-գուլէ Յոյնի մը տուն բնակող եւրոպացիի մը հիւր եղայ . բարեկամիս բացակայութեանը՝ տանտէրօջը կինը ինքզինքը սենեակի հրամցնելով հետս ընկերութեան սկսեց . խօսակցութիւննիս երկաթուղին վրայ էր . ես ըսի՝ երկաթուղին շինուելէն հետէ հոս փոքր Ռերա մը եղեր է . բաւական թուով եւրոպացիներ կ'ընակին . « անոնք որ չըլլան, պատասխանեց կինը, հոս բնակութեան անյարմար տեղ մ'է . ո՛վ կրնայ բնակիլ այդ անարգ հայերուն հետ : Իբր թէ այս կ'ծու ածականը բաւական չէր, դէմքն ալ ճառակեց որ աւելի ազդու ըլլայ : Ես թէպէտ քիչ շատ յունարէն կը խօսէի, բայց բարեկամիս երկրացի անգղիացի մը կարծելովը՝ սրտին աւելցածք, խորերուն մէջ անուցած գաղափարը դուրս թափեց : Ես իմ լուրջեամբս տհաճութիւնս և իւր ընկերութիւնը ալ ևս ընդունելի չըլլալը յայտնեցի, բայց կը ցաւիմ որ դիմացինս այն տեղուանքը չէր, որ հասկնար :

Արդարեւ ցաւալի է որ այս երկու ազգերը չորս հարիւր տարի մէկ երկրի և մէկ քաղաքի մէջ միատեղ ապրելէն վերջը, ամեն օր առնչութիւն և դրացնութիւն ընելէն յետոյ, դեռ մէկը միւսին վրայ այսպէս անարգական համարում ունենայ : Այս բանը յոյն ազգին պատիւ բերող բան մը չէ : Եթէ ժամանակ ժամանակ անուս և անխորհուրդ մէկէ մը իմանայինք՝ իբր անհատական դէպք բերան առնել անարժան պիտի համարէինք . բայց կրնանք խղճի մոռք ըսել թէ բանն այսպէս է, թէ յոյներուն կողմանէ՝ հայոց վրայ նուազատ աչքով նայիլը, անարգական լեզուով խօսիլը, իբր մոլորեալ և կորուսեալ նայուիլը, իւրաքանչիւր հայ, իւր դիտողութեան և փորձառութեան չափովը, կ'հաւատայ թէ ազգային է . և հոս է ամենէն ցաւալի կէտը : Անշուշտ այս երկու ազգերէն մէկը դատապարտելի է . և եթէ միայն յոյներն ու հայերն ըլլային այս երկրին միմիայն բնակիչները, որոշելը դժուար պիտի ըլլար : Որովհետեւ քանի մը ուրիշ ազգեր կան թէ բնիկ և թէ օտար, և անոնցմէ ոչ մէկը յունաց նման պախարակող լեզուով կ'խօսին, և

եւրոպացիք ամեն առիթով վկայած են և կվկայեն հայոց հաւատարմի, խոնարհ և խաղաղ քաղաքացիներ ըլլալին. կըրնանք հետեւցնել թէ ոչ թէ հայերը գէշ են. բայց յոյները գէշ սրտի և գէշ գըլխու տէր են :

Յոյները թէ քաղաքական և թէ գըրական փառաւոր անցեալ մը ունեցեր են. լեզունին նուրբ և ճոխ է. շատ գիտութիւններ յունարէն բառերով գիւրութիւններ ունեցած և զարգացած են. այս իրողութիւններով յոյնը գիտովցած է. զինքը աւրած և հպարտ ըրած է. թէ պէտեւ արդի յոյնը լիովին զուրկ է նախնեացը մտաւորական հարստութենէն, բայց գեռ իւր հպարտ սիրտը չթողուր որ խոնարհի. ուստի գոռողութեամբ կը նայի ամեն ազգի վրայ, իբր թէ ինքն է աղբւր անոնց քաղաքակրթութեանը ու զարգացած գրականութեանը : Այս արհամարհոտ հպարտութեամբ կնայի ամեն ազգի վրայ և հայն ալ իր բաժինին ինկածին չափովը կնախատուի. յոյնը մասնաւոր պատճառ մ'ալ ունի իր հայ դըրացիներ անարգելու, որ առաջինէն աւելի զարմանալի է. այն է՝ կոյր նախանձաւորութիւնը իւր կրօնքին մէջ. յոյնի մը տեսութեամբ իւր եկեղեցիէն դուրս փրկութիւն չկայ. որովհետեւ հայերը ամեն բանի մէջ Աւետարանին ուսուցածին համաձայն չեն տեսնար յունական եկեղեցւոյ վարդապետութիւնները և զատ ու զուտ կկենան իրենցմէ, յունական տեսութեամբ մոլորեալ են. երբ եկեղեցական խնդիրներու մէջ տգէտ և իր հաւատացածին մէջ ալ մոլեռանդ է մէկը, անանկը յաւիտենական տանջանաց գատապարտեալ սեպած մէկուն վրայ ալ չկրնար հաշտ աչքով նայիլ. իւր բարձրագոյն բնութեան ձայնը խեղդուած կըլլայ. իւր մոլեռանդութիւնը չթողուր իրեն որ ըմբռնէ սա անարատ ճշմարտութիւնը թէ իւրաքանչիւր ոք երկնապարգեւ իրաւունք ունի ըստ իւր համոզման իւր արարիչը պաշտելու, և թէ մէկը իւրաւունք չունի իր դրացին անարգել եւ թէ նա իր կարծածէն և գացածէն տարբեր ճամբու մէջ գտնուի. չկրնար ըմբռնել թէ կրօնք ըսածը մարդուս և իւր ստեղծողին մէջ եղած սրբազան յարաբերութիւն մ'է, որ ոչ մէկ արարած մը միջամտելու ամենաթեթեւ իրաւունք չունի :

Հայերը չսիրելու ուրիշ պատճառ մը ալ ունին յոյները, մանաւանդ կղերք. Հայերը նիւթապաշտ չեն, «յաջման» չունին, որոնց միջոցով յոյն կղերք մեծ եկամուտ մը ձեռք կանցունէ. լոկ արարողութեանց փոխուած չէ Լուսաւորչական եկեղեցին : Այս մասին Լուսաւորչական եկեղեցին մաքուր մնալը, յունական եկեղեցականաց աչին փուշ եղած է : Մենք անցեալ կիրակի Պալքըքի յունաց եկեղեցին մտանք, և բուն պաշտօն իջանք. տեսանք մարդոց և կանանց երկիւղածութեամբ աւազանին ջուրին մօտեցալնին, խմբինն են. և սա տպաւորութիւնը ունեցանք թէ անտեսանելի էալը հոգիով և ճշմարտութեամբ պաշտելու տեղ՝ հոն հաւաքողները ջուր, քար և եղէգ կը պաշտէին. և Գանգէս գետին ամենցը վրայ հնդիկ ուխտաւորին այն

սուրբ համարած ջուրին մօտեցողներուն և ասոնց մէջ եղած պինդ նմանութիւնը չկրցանք չտեսնելիք ընել : Երկուքն ալ նոյն հոգիէ շարժեալ էին. միայն հագուստըն ու լեզուն էր զիրենք զանազանող. ու մեր սրտին խորերէն հառաչանք մը արձակելով դուրս ելանք, ու ըսինք թէ զարմանալի չէ որ այլ կրօնքէ եղող մեր դրացիները Գրիստոնէութեան վրայ իրենց ունեցածէն աւելի բարի համարում մը չունին և ոչ ալ արտի ունենան, քանի որ այնչափ նիւթ կը պաշտուի Գրիստոնէայ կոչուած եկեղեցիին մէջ :

Թէոր տարին մէկ օր քաղաքավարական այցելութեամբ պիտի պատուինք յոյն կղերէն, և մնացեալ 365 օրը իբր մոլորեալ և կորուսեալ պիտի նախատուինք հասարակութենէն — որ հետեւութիւնն է նոյն կղերին ձեռքի տակէ ցանած ատելութեանը — չենք հասկնար թէ Գրիստոնէական թուականին մինչև քանիերորդ տարւոյն սպասելու ենք, որ երկու աղբաց մէջ այն փափաքելի եղած Գրիստոնէալայել եղբայրութեան սէրը վայելելու արժանանանք : Շիտակը մենք չենք կրնար բարձր համարում մը ունենալ այն կրօնքին վրայ, որուն առաջնորդները և դաւանողները, այն փառաւոր ուսուցչին պատուէրին հակառակ, որուն անունը կրելու այսչափ նախանձաւորութիւն կը ցուցնեն, փոխանակ ընկերը իւր անձին պէս սիրելու, կատեն, կը մոռնան այն պատուէրը որ իր եղբորը յիմար կոչողը գեհէնի կրակին պարտաւոր կընէ — և ասկէ ալ աւելի ծանր անուններով կը մկրտեն զմեզ :

Վերջապէս մեր միտքը սա պարզ հայերէն լեզուով կրնանք հասկցնել թէ, եթէ յոյները կուզեն որ հայերէն յարգուին, իրենք ալ զմեզ յարգելու են. թէոր ատելութիւն ցանեն, ատելութիւն պիտի քաղեն : Այն էալք՝ որուն սրբազան անունովը կոչուիլ իրենց բաղձալի է, և այդ տիտղոսին մի միայն իրենք արժանի են կը կարծեն, այո որոշ պատուէրը տուած է. «ինչ որ կուզէք որ ուրիշները ձեզի ընեն, դուք ալ նոյնը ըրէք ուրիշներուն» : Թէ որ կուզեն որ մենէ յարգանք և եղբայրական սէր տեսնան և վայելեն, մեզի դէմ ատելութիւն յառաջ բերող, յայտնի թէ գաղտնի, լեզուով խօսիլն ու քարոզելը դադրեցնելով՝ Գրիստոսի ոսկեղէն պատուէրը սորվեցնելու են յոյն հասարակութեան, որ է «Սիրել իւր ընկերը՝ իւր անձին պէս» :

Աւելիս Աստուծոյն

Վաղը կիւրակէ, 5 հոկտ. Խոսիլուտար Ս. Խաչի վարժարանը ժամ 5-7 սովորական դասերը աւանդուելէ վերջ, 7-9 գեր. Տ. Մատթէոս վարդապետ, յետոյ մեծ. Յովհաննէս Եփէնտի Տէրոյնց պատուելին պիտի ատենախօսեն : Ի գիտութիւն փափաքողաց հրատարակելիդ կը խնդրեմ :

4 հոկտ. 1875

Քրիստոսոսը Ղազարոսեան

ԽԱՌՆ ԼՈՒՐԵՐ

Մոսթարէն (Հէրսէք) Սէրվէր փաշա հեռագրեր է Բ. Դրան, թէ 17 դիւղի բնակիչք՝ որ տպաւորութեան ամենէն

ջերմեռանդներն են եղեր, ի հնազանդութիւն դարձեր, և յատուկ պաշտօնակալաց միջոցաւ իրենց դիւղերը տեղադրուեր են :

Լոնտոնի Թայմըզ լրագիրը գրեր է, թէ Վիէննայի մէջ զետպանք խորհրդակցիլ սկսած են՝ Հէրսէքի համար զինադադար առաջարկել Բ. Դրան : Աւստրերիոյ՝ Ռուսիոյ և Գերմանիոյ գետպանք են այս խորհուրդն յղացողները, և Գաղղիոյ ու Անգղիոյ ներկայացուցիչք ուղեր են նախ հրահանգ խնդրել իրենց կառավարութիւններէն :

Սէրվէր փաշա հետեւեալ յայտարարութիւնն ուղղեր է առ հերսէքցիս :

« Հասարակութեան կծանուցուի, թէ «կայսերական կառավարութիւնը պէտք եղած միջոցներն որոշած է՝ Աւստրիա «գաղթեալ հէրսէքցի ընտանեաց վերադարձը դիւրացնելու համար : Յատկապէս պաշտօնականեր պիտի զրկուին «Նիւքլիք, Կապք, Պիլք, Թրէպին, Լուպլին և Նէվէսին քաղաքները, այս հրահանգին անսացող գաղթականաց պէտքը հոգալու համար : Արգիլեալ չէ վերադառնալ՝ առանց այս պաշտօնակալաց ներկայանալու, բայց այնպիսիք չը պիտի կրնան օգնութիւն ստանալ » :

Պէլկրատէն սեպ. 24 թուով հետեւեալ տեղեկութիւնն հաղորդեր են մայրաքաղաքիս Ֆար տիւ Պոսֆոր լրագրոյն :

«Անցեալ երկուշաբթի օր ազգային ժողովն նիստ ըրած տունն, իշխանն անձամբ գտնուեր է հոն, և պաշտօնեաները քովը կանչելով ծանուցեր է թէ ազգային խորհրդարանն երթալով խօսիլ կուզէ : Պաշտօնեայք պատասխաներ են իշխանին, թէ ազգային օրինաց հակառակ վարուած կըլլայ : Իշխանը պնդեր է, և ասոր վրայ հրաժարեր են պաշտօնեայք, յայտնելով թէ իշխանին խորհրդարանը մտնել ուղելը՝ պաշտօնէից դէմ անվստահութիւն կնշանակէ. բայց իշխանը նոցա հրաժարականն ընդուներ, և խորհրդարանը մտնելով հետեւեալ կերպիւ խօսեր է :

« Պաշտօնէից հրաժարականը ընդունեցայ՝ անոնց գաղափարակից չըլլալուս և և անոնց քաղաքականութեան հետեւել չուղելուս համար : Ձիս անկարող և պատերազմէ վախցող կհամարին. Օպրօնօվիչ մը երբէք վախկոտ չըլլար. նոքա քաջաբար նահատակեցան հայրենեաց համար. կցանկամ նոցա արժանաւոր սերունդն ըլլալ, և երբէք չեմ երկընչիր պատերազմէ. բայց առայժմ ետ կըլծողում, որովհետեւ բաւական պատրաստութիւն չունիմք :

« Եւրոպա խաղաղութեան կփափաքի, և խաղաղութեան յորդոր կկարդայ. «հետեւապէս», իմաստութիւն է՝ ներկայ վիճակը ի վտանգի չդնելով պատրաստութիւն տեսնել, և ամեն բան առձեռն ունեցած ատեննիս պիտի ստանանք ազգային իրաւունքնիս » :

Ինչպէս յայտնի կերեւի, Սերվիոյ նախորդ պաշտօնէից հրաժարման պատճառը՝ այս եղած է, այսինքն իշխանին պատերազմ հրատարակելու հաւանութիւն չտալն : Կկարծուի, թէ նորընտիր պաշտօնեայք իշխանին գաղափարակից են :

Ահաբեամբ-Ատրիյէի թէմիդի Հու-
դուդի բաժնին նախագահ կարգեցաւ՝
նոյն բաժնին անդամներէն Ահմէտ Հիւրի
էֆէնտի :

— Շուրայի-Տէվլէթի անդամներէն՝
Շէվլէթ պէյ՝ իճրա-ճէմիլէթի նախա-
գահ անուանեցաւ փոխանակ Հաճի Ահ-
մէտ էֆէնտիի, որ Շուրայի-Տէվլէթի
անդամաց կարգն անցաւ :

— Պօլսոյ քաղաքապետի օգնական
կարգեցաւ՝ Ահաբեամբ-Ատրիյէի անդամ
ներէն Րամզի էֆէնտի :

— Ահաբեամբ-Ատրիյէի թէմիդի Հու-
դուդի բաժնին անդամ անուանեցան՝
Րամիզ էֆէնտի, և Րիզա պէյ՝ առաջին
աստիճանի երկրորդ կարգի պաշտօնա-
տարութեամբ :

— Ահաբեամբ-Ատրիյէի իսթինաֆի դա-
տարանին անդամ կարգեցան՝ Պօլսոյ քա-
ղաքապետի նախորդ օգնական Միտհաթ
պէյ, և ծովային առևտրական ժողովոյն
նախորդ նախագահ Րիֆաթ էֆէնտի :

— Րուսումնաթի ժողովոյն անդամներ
րէն իզզէթ էֆէնտի հեռագրութեան և
թղթատարութեան վերատեսչի օգնական
կարգեցաւ, փոխանակ Ազիզ էֆէնտիի՝
որ հրաժարեր է :

— Երրորդ աստիճանի Մէճիտիյէ պատ-
ուանշան տրուեր է՝ Վարնայի յոյն Մետ-
րապօլտին :

Բարձրապատիւ մեծ Եղարքոսն
հինգշաբթի օրը գանձուց պաշտօնատու-
նը երթալով՝ նախարարաց ոմանց հետ
յանձնաժողով մը կազմեց և գանձային
բարեկարգութեանց վրայ խորհրդակցե-
ցաւ :

— Ձինուորական գործոց նախարար
Րիզա փաշա՝ երեքշաբթի օրը փոքրիկ
շոգենաւով մը Վոսթոր գնաց, ի փոխա-
դարձ այցելութիւն դեսպանաց :

— Անգղիական մամուլն ընդհանրա-
պէս գովութեամբ կիսօրին՝ կայսերական
կառավարութեան գանձային վերջին տը-
նօրինութեան վրայ, նոյնպէս աւստրիա-
կան երեւելի լրագիրք և կըսուի թէ
այդ տնօրինութեան համար Բ. Դրան եր-
բէք գիտողութիւն չընել որոշեր են եւ-
րոպական մեծ տէրութիւնք՝ բաց ի Գաղ-
ղիայէն, որոյ ինչ կարծիք ունենալն տա-
կաւին յայտնի եղած չէ :

— Կրեմէի կուսակալութեան հետե-
ւեալ հեռագիրը քաջուեր է՝ առ բարձ-
րապատիւ մեծ Եղարքոսն :

« Մեծաւ գոհութեամբ կ'անուցա-
նեմք, թէ բոլոր կողմոյն բնակիչք մե-
« ծապէս դոհ և շնորհակալ եղան, երբ
« հրատարակուեցաւ թէ նորին կայսերա-
« կան վեհափառութիւնը բարեհաճեցաւ
« շնորհել՝ մինչև 1289 թուականն անվճար
« մնացած տուրքը, թէև տեղւոյն բնակ-
« չաց պարտքն, այս մասին շատ քիչ է » :

— Էլճէվայիպ անուն արար լրագիրը
հետեւեալ տեղեկութիւնը կուտայ :

« Խտայիոյ կառավարութիւնը դարձ-
« եալ իբրև հիւպատոս ի թունուս դար-
« ձուցեր է Պ. Բէնան : Այդ կառավա-
« րութեան գիտաւորութիւնը խիստ թըշ-
« շնամական է : Հետեւաբար, Գաղղիոյ
« կառավարութիւնն ալ 7 նաւէ բաղկա-
« ցեալ տորմիզ մը թունուս ղրկեց :

« Շատ տնգամ Բ. Դրան ուշադրու-

« թիւնն հրաւիրած էինք՝ թունուսի դէմ
« Խտայիոյ ունեցած քաղաքականութեան
« վրայ : Այժմ՝ Գաղղիա այս մասին վերա-
« բերեալ ինչինչ գրեր Բ. Դուռը ղրկած
« լայլով՝ բարձրապատիւ մեծ Եղարքո-
« սը այս գրերով կըբաղի, և կ'ուսաց-
« ուի թէ Բ. Դուռն պէտք եղած տնօրի-
« ճութիւնը կընէ՝ թունուսի վրայ ունե-
« ցած իր իրաւասութիւնն ու ազդեցու-
« թիւնը հաստատուն պահելու համար » :

— Ֆիլիպէէն կգրեն՝ սեպ. 24 թուով :

« Բաղարձրդի մէջ անձանօթ օտարա-
« կան մը բռնուեր է, որ ամէն մը հետէ
« տեղւոյն մէկ պանդոկին մէջ բնակելով
« ցերեկները դուրս չէնէր և տեղւոյն բը-
« նակչաց հետ չտեսնուիր եղեր : Այս մար-
« դուն հետ պանդոկապետն ու քանի մը
« անձինք ալ ձերբակալուեր են : Կկար-
« ծուի, թէ այս մարդը հաղորդակցու-
« թիւն ունի՝ յայնկոյս Դանուբի կաղմեայ
« պուլար խռովայոյզ մասնաժողովը մը
« հետ : Հարցաքննութեանց վրայ, խումբ
« մ'ալ անձինք բռնուեցան Ուզունճա-Օ-
« վայի տօնավաճառին մէջ և այլուր : Կեդ-
« րոնը ջաղրա-Աթիք կհամարուի, որովհե-
« տեւ հոն զէնք՝ վառօդ և դրամ գըտ-
« նուեր է : Սոցա գլխաւորն ինքզինքն
« սպաններ է : »

— Էրզրումի և Տրապիզոնի կուսա-
« կալութեանց Րէտիֆներն ալ հինգշաբ-
« թի երեկոյ մայրաքաղաքս հասան և
« քանի մ'օրէն Նիշի կողմերը պիտի դըր-
« կուին :

— Դարձեալ ի պաշտօնէ կ'անուցուի,
« թէ առանց քննարկել կալուած վարձու
« տուողները՝ որոշեալ տուրքէն զատ կրկ-
« նապատիկ տուգանք ալ վճարելու պիտի
« դատապարտուին, և իմամ ու Մուխ-
« թար ալ պատասխանատու պիտի ըլլան :

— Նախկին Շէյխ-Իւլ-Խսլամ թուրքը
« զատէ Ահմէտ Մուխթար էֆէնտի՝ հինգ-
« շաբթի գիշեր յանկարծամահ եղաւ :
« Գասթամունիի կուսակալութեան ներքև
« ջափրանայօլի մէկ գիւղին մէջ ծնած,
« և թէև թուրքը մը որդի է, բայց
« ինքն կարեւոր եղած ուսմունքն առնե-
« լու յօժարափոյթ գտնուելով, հետզհե-
« տէ նշանաւոր պաշտօններու հասած, և
« մինչև իսմ Շէյխ-Իւլ-Խսլամ եղած է :

— Անցեալ շաբաթ օրը հետեւեալ
« դէպքը տեղի ունեցեր է Պալատ :

Տեղւոյն քահանաներէն մին առաւօ-
« տուն մաւաճառէն կէս ոչխար կը գնէ
« և տուն կը ղրկէ : Մաւաճառին սպա-
« սաւորը միսը կը ձգէ տուն և կ'երթայ :
« Տանը մէջ մինչդեռ ամեն ոք տան վերի
« յարկն կը գտնուէր, հիւր աղջիկ մը միայն
« խոհանոցն էր մին գալէն քառօրե ժամ
« վերջն աճապարանք դուռը կը զարնուի
« և ահա յաղթանդամ մարդ մը մաւա-
« ճառի կերպարանք կներկայանայ կհար-
« ցունէ թէ արդեօք միսն ջարդեցին.
« աղջիկը կը պատասխանէ թէ ո՛չ, « ու-
« ընմն շուտով տուէ՛ք միսը, կըսէ, քան-
« զի սխալ եկած է, և շատ է » :

Աղջիկը. — Մենք ալ շատ կուղէինք :

Մարդը. — Շուտ ըրէք, միսն տէրը կըս-
« պաս :

Աղջիկը դէպի խոհանոց կ'երթայ, իսկ
« մարդն անկէ աւելի առաջ խոհանոց կը
« դիմէ, միսը գոգնոցին մէջ կը գնէ և կը
« մեկնի :

Աղջիկը. — Ատոր հետ բանջարեղէններ
« ալ կային, անոնք ալ ա՛ռ :

Մարդը. — Ո՛չ, անոնք ձերն են, քնա-
« չունի, ըսելով կը մեկնի :

Քիչ մ'ետքը տանը աիկնայք վար կիջ-
« նան և աղջկան պատմածին նայելով կ'ի-
« մանան թէ գողութիւն մ'եղած է :

Սոյն դէպքը ուրիշ տուն մ'ալ պատա-
« հած է. մարդը միսն փոխարէն ուրիշ
« միս բերել խոստացած էր, բայց կիմա-
« նամք թէ քահանայն դողին նոյն խօս-
« քին կարեւորութիւն չտալով կրկին ան-
« գամ միս գնեց է :

Կհրատարակեմք զայս՝ ի զգուշութիւն
« այլոց :

Անցեալները ծանուցինք, թէ Պարս-
« կաստանի մէջ հրէայ մը ողջ ողջ տրուեր
« է մոլեռանդ պարսից կողմանէ, պատ-
« ճառ տրուելով թէ պարսկական կրօնին
« դէմ հայհոյած է :

Արդ՝ թէհրանէն քաջուած հեռագրի
« մը նայելով, յանցաւորը պատժուեր են
« կառավարութեան կողմանէ :

— Յունաստանի նախարարք՝ որք հը-
« րաժարած էին, ազգային ժողովն իրենց
« համար անվստահութիւն ցցուցած ըլլա-
« լուն պատճառաւ, ընդունեցին շարու-
« նակել մինչեւ որ ազգային ժողովն բոլո-
« րովին կազմակերպի :

— Վերջին օրերս Սպանիոյ մէջ խումբ
« մը երեւելի անձինք յատկապէս մարդ-
« ղրկելով Տօն Գարլոսի, կ'աշխատին եղեր
« որ պատերազմէ՛ դադարի : Ասկէց զատ՝
« իրեն դրամական օգնութիւն մատուցա-
« նող աղբիւրներն ալ կտրեր են, և միան-
« գամայն ժողովուրդն սկսած է զղուանք
« յայտնել պատերազմէ, և նոյն իսկ Գար-
« լոսեան ղինուորք սկսեցին խոյս տալ, և
« հետեւաբար Գարլոս վերջապէս պիտի
« հարկադրի զինաթափ լինել :

— Աթէնքի մատենադարանէն 15 հա-
« շար կտոր գրեանք գողցուեր են :

— Աւստրիոյ կառավարութիւնը՝ 11
« միլիոն 800 հազար լիւրա յատկացուցեր է,
« ներկայ տարւոյս ղինուորական ծախուց
« համար :

— Աւստրիոյ կայսրուհին՝ Փարիզէն
« անցած ատենը, իգական սեռին յատկա-
« ցեալ աւստրիական պատուանշանին ա-
« ռաջին աստիճանն ընծայեր է՝ Գաղղիոյ
« հասարակապետութեան նախագահին
« տիկնոջ :

— Բեդրսպուրկի մէջ այս օրերս 168
« տարեկան մարդ մը մեռեր է :

Ի Լ Ա Ն ՊԱՊԸ ՍԵՐԱՍՔԵՐԻ

Ասաքիւրի շահանէ էլպիսէ անպարը ի-
« չին մուպայեա օլունաճաք օլան 100,000
« արշըն քալըն քանաւաճօնըն պէհէր ար-
« շընը 110 փարայա, վէ 150,000 արշըն սըք
« քանաւաճօնըն տախի պէհէր արշընը 105
« փարայա թալիպի էօհտէսինտէ օլուպ
« թըշընի էվլէլը բումինին ալթընճը փա-
« ղար իրթէսի կիւնիւ գարարը գաթիսի
« վէրիէճէյինտէն՝ իթա իթմէյէ թալիպ
« օլանլարըն եէվմը մէզքիւրտէ տարը շու-
« րայի ասքէրիյէ կէլմէլէրի :

1 թըշընի էվլէլ 1875

Պապը Սէրասքէրի

Իզմիտ ֆապրիգայը Հիւսնուհանը իշին մուպայեա օլունահաք 2,500 քըյէ Պէն-կալ չիվիտինին պէհէր քըյէսի 135 զրու-շա, վէ էլպիսէ անպարը իշին մուպայեա օլունահաք 30,000 ատէտ քըրմըղը եուն քուշաղըն պէհէր ատէտի 6 զրուշ 10 փա-րայա թալիպլէրի էօհտէսինտէ օլունպ' թըրինի էվլէլը ըունինին ալթընճը փա-զար իրթէսի կիւնիւ դարարը գալթիլէրի վէրիլէճէյինտէն, իթա իթմէյէ թալիպ օլանլարըն եէվմի մէզըլուրտէ տարը շու-րայի ասքէրիլէ կէլմէլէրի :

29 իլուլ 1875

Պապը Սէրասքերի

Թալիք էֆէնտի Նազլըեան՝ որ անց-եալները փաստաբանութեան վկայագիր ստացաւ Բ. Գուռը յատկապէս կարգեալ քննիչ մասնաժողովէն, այս օրերս իւր գրասենեակը փոխադրած է Պօլիս Պաղ-չէ գափու Շէյխ-իւլ-իսլամ խանի վերի յարկ թիւ 5 :

Անտարակոյս եմք, թէ Նազլըեան է-ֆէնտի՝ որ փաստաբանութեան հետ գաղղիներէն ու տաճկներէն լեզուաց ալ քաջահմուտ է, գոհ կընէ՝ դատական որ և է խնդրոյ համար առ ինքն դիմող անձինքն :

Իւսկիւտար Ղուղղունճուգի բարձանց վրայ 360 կանգուն օդասուն և ընտիր գետին մը՝ ծախու է :

Ուղղը կհրաւիրուի առ տնօրինութիւն լրագրոյս :

Կիւրոսի ազնիւ և անդարար գինին՝ սր մարմին և արիւն զօրացնելու և ստամոքսի ոյժ տալու համար, շատ անգամ փորձուած և շատ օգուտներ տեսնուած է, 5 էն՝ մինչև 20 տարե-կան, և Անդրիանուպօլսոյ ազնիւ և մաքուր 2 էն մինչև 10 տարեկան, և ուրիշ քանի մը տե-սակ զուտ և մաքուր գինիներ և խաղողէ քաղ-ուած զուտ և պատուական օղիներ և մանիշակէ զուտ և մաքուր շինուած պատուական օլարակ՝ որ մարդուս շատ օգտակար է, գմուած շիշէնօ ըով և չափաւոր գիներով կը ծախուի Կ. Պօլիս Թահմիզ փողոց թիւ 9 մաղաղան, և Բերա Պօ. մարշէի դիմաց Գ. Քըլլըճեանի մաղաղան : ՕՐ աքրքայով չգմուածներն՝ երաշխաւորեալ չեն :

Կգտնուի նաև՝ չայէ քաշուած ընտիր օղի, և ձէթ՝ խիստ ընտիր տեսակէն :

Ս Կ Զ Բ Ո Ւ Ն Ք

ԲԱՐՈՅԱԿԱՆ ԴԱՍՏԻԱՐԱԿՈՒԹԵԱՆ

Երևան-Երեւան

Յովհաննէս Կարապետ Մալեան

Այս պատուական աշխատասիրութիւ-նը՝ որ նիւթոյն ընտրութեան, և դիւր-իմաց ու հեշտ ոճ մ'ունենալուն պատ-ճառաւ ազգային վարժարանաց համար խիստ պիտանի դասագիրք մը կընայ ըլ-լալ, - Արմաշի վանական մամիէն 1865 ին արդէն ի լոյս ընծայուած ու սպառած լինելով, այս երկրորդ անգամ տպա-գրուած է՝ առաջարկութեամբ մայրա-քաղաքիս և գաւառաց բազում վարժա-րանաց տնօրինութեանց :

Կգտնուի բոլոր հայ գրավաճառաց խանութները :

ՀՆԱԽՈՍՈՒԹԻՒՆ

Ի ՎԵՐԱՅ ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՀՅԹԱՆՈՍՈՒԹԵԱՆ Մեծապատիւ Մկրտիչ Էֆէնտի Էմին-եան Մոսկուայի հայազգի գիտնականը մեծ խնամով աշխատած և մանրամասն խուզարկութեամբ փնտռած գտած և

առանձինն մատենի մը մէջ ամփոփելով գաղղիներէն լեզուաւ տպագրած և Եւ-րոպայի ծանօթացուցած է՝ Արեւելքի մէջ մեծ դիրք մը բռնող Հայ ժողո-վըրդեան քրիստոնէութենէ յառաջ ու-նեցած կրօնական վիճակը :

Այս մատենին Հայերէն թարգմանու-թիւնը Արմաշու վանայ տպարանէն կը նուիրուի մեր սիրելի ազգայնոց, որպէս զի տեղեկանան թէ Հայկական հեթա-նոսութիւնն ինչ վիճակ ունեցեր և մեր նախնիք ժամանակին ինչ տեսակ կրօնք պաշտեր են :

Կգտնուի ի Կ. Պօլիս Գալաֆեան գրա-տունը, գին 4 զըշ :

2024ԳԻԼԵՐԻ

ՀԻՏԻՅԵ

Տաճկներէն լեզուին հմուտ նշանաւոր ազգայնոց մը գրչէն ելած է՝ տաճկներէն լեզուին համար դիւրութեան ընթերցարան մը յիշեալ անունով՝ որ բազմաթիւ օգ-տակարագոյն նիւթերու վրայ տեղեկու-թիւններ կ'աւարտուակէ հանդերձ պատ-կերներով, և միանգամայն կարեւոր խը-րատներ կաւանդէ : Կառաւարկեմք ազ-գային վարժարանաց տաճկական լեզուի յարգոյ ուսուցչաց, որ այս ընտիր ըն-թերցարանը տան ուսանողաց ձեռքը : - Գինն ալ աժան է, այսինքն՝ 5 զրուշ, և կգտնուի ամեն հայ գրավաճառաց խա-նութներն ալ :

ՄՐՄՈՒՆՔՔ ՅԻՍՈՒՍԻ

Գրեաց Ժեռանի Դաբիէլ Պապիւնեան

Հայ գրականութեան մէջ իւր բազ-մավաստակ երկասիրութեամբ և հեղի-նակութեամբ իրաւամբ պատուեալ ար-դէն ծանօթ հանդիսացած է Ազգ. բա-նասիրաց՝ Արժ. Տ. Գաբրիէլ Պատկանեան, որոյ մէկ ընտիր գործն է Միջնաշէն Գիտնական հազներդութիւնը, փա-փուկ ոճով և մաքուր լեզուով շարահիւս-տուած :

Կը գտնուի Գալաֆեան գրատունը, Կ. Պօլիս Չաքմաքըլար եօքուշու : Գինը՝ մէկ քառորդ մէճիտիէ :

ԱՆԻԾԵԱԼՆ

Հ Ե Ղ Ի Ն Ա Կ

* Ա Բ Բ Ա Յ

Թ Ա Ր Գ Մ Ա Ն Ե Յ

Մ. ՄԱՄՈՒՐԵԱՆ

Հ Ա Տ Ո Ր Բ.

Զ Մ Ի Ի Ռ Ն Ի Ա

Տապալանքի Տեղեան

Կը գտնուի Կ. Պօլիս Չաքմաքըլար փողոց Գալաֆեան եղբարց գրատունը, և Չմիւռնիա Տէտէեանց վաճառատունը ի գին 2 զրուշ :

ԺՕՐԺ ՍԱՆ ՔԼԱՎԻ

ՏՊԱԳՐՈՒԹԻՒՆ ՏԷՏԷԱՆ

1875

Սոյն վիպասանութիւնը որ Եւրոպա-կան ազգաց մէջ քանիցս անգամ հրա-տարակուած է, հայ լեզուաւ առաջին անգամն է որ Գ. Մեբեքեան Էֆէնտիի աշխատասիրութեամբ թարգմանուելով ի լոյս կընծայուի :

Կը գտնուի Գալաֆեան գրատուն ի գին 7 զրուշ :

ԿՈՍՏԱՆԴՆՈՒՊՈԼԻՍ

Հոկտեմբեր 5

Քօնսօլիտէ	50-55
Սօսիէթէ Ժէնէրալի բաժինը Անգ. լիթ.	.
Քրէտի » » Օսմ. »	.
Երկաթուղեաց » » Քր. »	87,
Թրամուէյ Օսմ. լիթ.	.
1865 ի փոխառութիւն Քր.	.
1865 ի » » »	.
1869 ի » » »	.
1872 ի » » »	.

PILULES HOLLOWAY

ԴԵՂԱՀԱՏՔ ՀՈՒՆՈՒԷԻ

Լեարգի, ստամոքսի, և աղիքներու ամեն տեսակ անկարգութեանց համար խիստ ընտիր է սոյն դեղահատը, նաև ջղային տկարութեան, ուժաթափութեան և տխրութեան համար. կը ջնջէ և անհետ կընէ ամեն տեսակ անշափաւ-րութեանց հետքերը : Սրտի և երիկամանց վրայ օգտակար ազդեցութիւն մ'ունի. արիւնը մաք-րելով նոցա խանգարեալ վիճակը կը կանոնա-ւորէ, և գրգռելով կենսական գործարանները կը զօրացնէ : Իւր դեղական մեծ ազդեցու-թեամբ սրտախառնութիւն, կուծուութիւն, մաղձային հիւանդութիւններ, որովայնի մէջ լեցուած կաղեր, գլխի ցաւեր կը վանէ. մար-սողութիւնը կը չափաւորի, և մարմինը մաք-րուելով բոլոր այն աղտոնութիւններէ՝ որ շատ անգամ զանազան հիւանդութեանց սկզբնա-պատճառ կըլլան, առողջ, ուժեղ, և բնական զիրքը կը գեներու :

ONGUENT HOLLOWAY

ՍՊԵՂԱՆԻ ՀՈՒՆՈՒԷԻ

Մորթային հիւանդութիւնը և վէրք բուժե-լու մասին ունեցած պալաւամական յատկու-թեանցը չհաւասարի բնաւ ուրիշ դեղ մը. հին կամ նոր թունաւոր վէրքեր, ուռեցք, քաղց-կեղ (չիրիֆէնչէ), սրունից և ստեանց վէրքեր կամ բոլորովին կանցնին և կամ կ'աւանան, օգտակար է նաև հարբուխի, հազի, սրտի բարախման, մանաւանդ օղացաւ (եէլ) ըսուած հիւանդութեան : Իւր կաղաւորիչ և զօրաւոր ազդեցութեամբ խոլ (սըրաճա) հիւանդու-թեան աղականիչ զօրութիւնը ինչ աստիճան որ ըլլայ՝ կը դիմագրաւէ :

Այս դեղերուն գործածութեան եղանակը նշանակուած է իւրաքանչիւր տուփի վրայ, որ կը գտնուի ամեն դեղավաճառներու քով, և մասնաւորապէս Պահճէ-գափու Թաշ խանի կող-մերը Պ. Գաւապեանի դեղարանը՝ Նօ. 7՝ կը ծախուի :

Աւելի առնել ուղղող կը հրաւիրուի առ հե-ղինակն տեղեւոր Հոլլոուէ ի Լոնտոն Օքսֆորտ փողոց թիւ 555 :

ՊԱՅՄԱՆՔ ՓՈԽՉԻ

- 1.—Փոխնը ԶՈՐԲԵՇԱԲԹԻ և ՇԱԲԱԹ օրերը կը հրատարակուի :
- 2.—Տարեկան բաժանորդագինն է միայն չորս արծաթ մէճիտ՝ կանխիկ վճարելի թէ՛ մայրա-քաղաքիս և իւր արուարձանաց և թէ՛ գաւա-ռաց համար :
- 3.—Վեց և երեք ամսոց համար ալ բաժա-նորդ կընդունուի :
- 4.—Տեղական ու գաւառական թղթատա-րութեան ծախքը խմբագրութիւնը պիտի վճարէ :
- 5.—Հատը 40 փարայ է, և կը գտնուի ա-մեն Հայ գրավաճառաց խանութները և ձեռքէ ծախողներու քով :
- 6.—Մանուցման տողը 3 զրուշ է մէկ անգամի համար : Աւելի աժան կըլլայ աւելի անգամներու համար :
- 7.—Խմբագրութեան վերաբերեալ որ և է գիր ուղղելի առ Տնօրէն-Տէր Հ. Ս. Ալաճաճեան, Կ. Պօլիս Ալաճա-Համամ Խալիլ խան միջին յարկ թիւ 19 :

ՏՆՕՐԷՆ ԵՒ ՏԷՐ

Հ. Ս. ԱԼԱՃԱՃԵԱՆ

ՏՊԱԳՐ. Ս. Ղ. ՊԱՐՏԻՉՊԱՆԵԱՆ ԵՒ ԸՆԿԵՐՔ Բիզա փաղա խան քիւ 3